

АНОТАЦІЯ

Кузик В. В. Правове регулювання членських відносин у непідприємницьких товариствах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, 2023.

Дисертація присвячена дослідженню теоретичних та практичних аспектів правового регулювання членських правовідносин у непідприємницьких товариствах. Сутність інституту членства у непідприємницьких товариствах у роботі розкривається через характеристику даних відносин як родового поняття та шляхом протиставлення відносин участі у підприємницьких товариствах із відносинами членства у непідприємницьких товариствах, що дозволило виявити специфіку членства і особливості його прояву в різних видах непідприємницьких товариств.

Особливість інституту членства у непідприємницьких товариствах проявляється у відсутності інтересу у члена товариства щодо збільшення своїх майнових активів шляхом вкладу їх у товариство, член непідприємницького товариства не отримує внаслідок членства більше, ніж вклав при створенні непідприємницького товариства у вигляді членських внесків.

Наголошується на неоднорідності членства у непідприємницьких товариствах, що проявляється у переліку прав, які виникають внаслідок членства у різних видах товариств. Вказана неоднорідність виникає в силу різного роду інтересів, якими можуть керуватися особи, вступаючи до членів того чи іншого непідприємницького товариства.

Вказується на існуванні різних інтересів членів непідприємницьких товариств, зокрема: інтереси немайнового характеру для отримання немайнових релігійних, культурних, соціальних, екологічних та інших благ; інтереси економічного характеру (споживчі інтереси). У такому разі у членів

товариства можуть виникати і окремі майнові права, пов'язані із задоволенням ними своїх споживчих матеріальних потреб. Однак, у обидвох випадках членство у непідприємницьких товариствах не визначає можливості особи отримати в його результаті більше, аніж вона вклала, що разом з неоднорідністю членства, суттєво відрізняє його від участі у підприємницьких товариствах. Інститут членства у громадських об'єднаннях як різновидах непідприємницьких товариств пов'язаний із виникненням у членів такого об'єднання немайнових прав.

Аргументується умовність формулювання критерію спрямованості прибутку в непідприємницьких товариств як заперечення його розподілу між учасниками. Спрямованість отриманого прибутку на реалізацію мети непідприємницького товариства, заявленої в установчих документах є функціональним формулюванням і реально відображає специфіку непідприємницьких товариств та є дієвим відмежуванням їх від підприємницьких товариств.

Сформовано два критерії відмежування підприємницьких і непідприємницьких товариств: спрямованість прибутку товариства; форма майнової участі особи в товаристві.

Основними видами членських внесків у громадських об'єднаннях є вступні та періодичні, а також цільові та благодійні (додаткові) з можливістю закріплення й інших видів залежно від виду об'єднання. Основними видами пайових внесків у споживчих кооперативах є вступний внесок, обов'язковий пайовий та додатковий пайовий внески, цільові внески. Не передбачається можливості визначення інших видів внесків. Майнове наповнення членських внесків у непідприємницьких товариствах може бути дуже різноманітним та включати гроші, майнові права, цінні папери, земельні ділянки, творчі ідеї, надання допомоги в проведенні заходів, конференцій, наданні приміщення, підготовці друкованих матеріалів тощо. Членські внески у непідприємницьких товариствах не підлягають оподаткуванню.

У роботі сприймається концепція, відповідно до якої при поясненні специфіки та правової природи тих чи інших цивільних правовідносин застосовують серед іншого особливості способів захисту порушеного цивільного права. Сутність членських правовідносин досліджується у прив'язці із корпоративними правовідносинами шляхом їх порівняльного аналізу.

Членські правовідносини досліджуються через співвідношення їх із корпоративними правовідносинами через сукупність спільних та відмінних рис. Доводиться, що спільним є те, що це відносини, які пов'язані із засадами членства у юридичній особі корпоративного типу, що дозволяє відмежувати одну велику групу юридичних осіб, устрій яких корпоративний, від іншої великої групи юридичних осіб, де немає засад корпоративного устрою і які діють на основі унітарних засад. Це основний аргумент, який дозволяє стверджувати, що членські правовідносини базуються на тих засадах, що й характерні для корпоративних правовідносин.

Вищенаведена спільна риса корпоративних та членських правовідносин дозволяє говорити і про те що, членські правовідносини за своєю правовою природою теж є цивільно-правовими за своїми предметно-методологічними характеристиками, для них характерна автономія волі, диспозитивність та юридична рівність.

Дослідження специфіки членських правовідносин здійснено через критерій повноти зв'язків, які виникають між членом товариства та самим товариством.

Сприйнято підхід щодо тотожності прав участі в управлінні корпорацією та членства у ній, що проявляється у засадах реалізації цих прав та певному мінімумі вимог до складу правомочностей, які вони містять, та засад, на яких мають ґрунтуватися процедури, у яких ці права реалізуються і відповідні норми повинні бути закріплені законодавчо з різним ступенем деталізації щодо тих чи інших видів товариств.

Аргументуються відмінності між здійсненням корпоративних прав у підприємницьких товариствах та членських прав у непідприємницьких товариствах, що проявляється у тому, що перші: здійснюються пропорційно

відповідно до розміру частки у статутному капіталі товариства; розмір частки окремих учасників товариства впливає на виникнення у них додаткових правомочностей, а також впливає на реалізацію інших корпоративних прав учасника підприємницького товариства. Другі ж здійснюються відповідно до принципу рівності прав членів непідприємницьких товариств.

Аргументуються висновки щодо особливостей членських прав у непідприємницьких товариствах: як членські, так і корпоративні права виникають в межах юридичної особи, що має корпоративний устрій; членські права в громадських об'єднаннях як непідприємницьких товариствах не мають майнового змісту; членські права в споживчих кооперативах та обслуговуючих як непідприємницьких товариствах можуть бути наділені майновим змістом, який відображається у формулі «не отримати більше, ніж вкладено»; тенденція до розширення змісту членських прав у непідприємницьких товариствах.

Наголошується, що основними способами захисту прав члена непідприємницького товариства виступають ті способи, якими захищаються немайнові (організаційні) права як елемент змісту корпоративних прав у підприємницьких товариствах, за умови їх виникнення у відносинах членства у непідприємницьких товариствах.

У роботі відносини щодо сплати членських внесків кваліфікуються як цивільно-правове зобов'язання із застосуванням правових наслідків, які випливають із його невиконання, у тому числі ч. 2 ст. 625 Цивільного кодексу України, яка визначає міри цивільно-правової відповідальності за невиконання грошових зобов'язань.

Констатується, що основним негативним наслідком невиконання обов'язків, які випливають з немайнових (організаційних) прав члена непідприємницького товариства, виступає механізм виключення члена непідприємницького товариства з останнього.

Наголошується на тому, що позитивний досвід регламентації прав та обов'язків членів непідприємницьких товариств у країнах розвинених правопорядків (США, Канада, Австралія, країни ЄС) проявляється у тому, що

на рівні актів локальної корпоративної правотворчості непідприємницьких товариств більш детально окреслені вимоги щодо: 1) підтримки дисципліни членів кооперативу (виражається у формулі щодо «залежності прав голосу члена кооперативу від ефективності участі у його діяльності», обов'язковому поясненні причин неучасті у загальних зборах кооперативу, виключенні із членів кооперативу члена із неактивною позицією); 2) балансу інтересів та недопущення конфліктних ситуацій між членами кооперативу та самим кооперативом (забезпечується процедурою занесення до протоколу загальних зборів заперечення члена кооперативу у разі, якщо він голосував проти прийнятого рішення; правом перевірити протоколи та звітну документацію; механізмом контролю за діяльністю директора та інших посадових осіб непідприємницького товариства); 3) забезпеченні активної участі члена непідприємницького товариства у його діяльності; постійному удосконаленні своїх знань у сфері, яка виступає основною для того чи іншого непідприємницького товариства.

На основі проведеного дослідження сформульовано теоретичні висновки і пропозиції щодо вдосконалення норм чинного законодавства. *вперше:* визначено сукупність чинників, які детермінують інститут членства у непідприємницьких товариствах: 1) неоднорідність членства, що проявляється у переліку прав членів різних видів непідприємницьких товариств; 2) різні інтереси - немайнові та споживчі інтереси майнового характеру, з якими члени непідприємницького товариства вступають у нього; 3) членство у непідприємницьких товариствах визначається формулою «не отримати більше, ніж вкладено»; ступінь повноти прав стосовно товариства має абсолютний прояв у змісті корпоративних прав як сукупності майнових та немайнових прав учасників підприємницьких товариств, а також в усіченому вигляді представлений в членських правах як сукупності немайнових та окремих майнових прав, що обумовлені споживчо-інвестиційним інтересом членства, який, однак, реалізується в межах непідприємницького товариства; аргументовано положення про те, що основна відмінність у здійсненні

корпоративних та членських прав проявляється у принципі пропорційності прав відповідно до розміру частки у статутному капіталі підприємницького товариства та принципі рівності прав членів непідприємницьких товариств; визначено два види обов'язків члена непідприємницького товариства: перший пов'язаний із сплатою членських внесків зобов'язально-правової природи; другий - із дотриманням вимог статуту та який кореспондується із сукупністю немайнових прав члена непідприємницького товариства;

удосконалено: вчення про правову природу членських правовідносин, яка є цивільно-правовою через притаманність даним правовідносинам предметно-методологічних характеристик, що пов'язані з автономією волі, диспозитивністю та юридичною рівністю, а також аргументи щодо їх схожості за визначеними ознаками з корпоративними правовідносинами; критерії розмежування підприємницьких та непідприємницьких товариств, зокрема: 1) критерій майнової участі особи в непідприємницькому товаристві, що проявляється у конструкції членських внесків; 2) критерій спрямованості отриманого прибутку на реалізацію мети непідприємницького товариства, заявленої в його установчих документах; розуміння сутності прав члена громадського об'єднання, які проявляються у правах виключно немайнового характеру (право на управління, інформацію та інші права); положення про те, що неоднорідність членства у непідприємницькому товаристві обумовлена поєднанням у членів таких товариств прав та обов'язків різної правової природи - зобов'язальної та немайнової (управлінської);

набуло подальшого розвитку : положення про те, що відносини зі сплати членських внесків у непідприємницькому товаристві є цивільно-правовим зобов'язанням; аргументація того, що виключення члена непідприємницького товариства є універсальною мірою відповідальності у членських правовідносинах; наукова позиція, відповідно до якої членські права є родовим поняттям, оскільки вони виникають в усіх різновидах підприємницьких та непідприємницьких товариств як юридичних осіб, що побудовані на корпоративних засадах; аргументація доцільності встановлення чіткого

законодавчого розмежування між підприємницькими та непідприємницькими кооперативами на основі специфіки мети їх діяльності та інтересу, а також обсягу прав та обов'язків членів відповідних кооперативів; науковий підхід щодо доцільності застосування правових наслідків невиконання цивільно-правових зобов'язань, у тому числі положень щодо невиконання грошових зобов'язань у разі несплати чи невчасної сплати членом непідприємницького товариства членських внесків; положення про те, що ефективність та належність способів захисту прав членів непідприємницького товариства повинні обумовлюватись балансом інтересів усіх його членів та самого товариства.

Ключові слова: правове регулювання; приватне право; участь у правовідносинах; юридична особа, корпорація, непідприємницьке товариство; підприємницьке товариство; членські правовідносини; членські права; членські внески; способи захисту прав у членських правовідносинах; відповідальність у членських правовідносинах; корпоративні правовідносини; корпоративні права.

SUMMARY

Kuzyk V. V. Legal regulation of membership relations in non-entrepreneurial societies. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 Law. – Prykarpattia National University named after Vasyl Stefanyk. – Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, 2023.

The dissertation is devoted to the study of theoretical and practical aspects of legal regulation of membership relations in non-entrepreneurial societies. The essence of the institution of membership in non-entrepreneurial societies is revealed in the work through the characterization of these relations as a generic concept and by contrasting the relations of participation in entrepreneurial societies with the relations of membership in non-entrepreneurial societies, which made it possible to reveal the specificity of membership and the peculiarities of its manifestation in different types of non-entrepreneurial societies.

The peculiarity of the institution of membership in non-entrepreneurial societies is manifested in the lack of interest of the member of the society in increasing his property assets by investing them in the society, the member of the non-entrepreneurial society does not receive as a result of membership more than he invested in the creation of the non-entrepreneurial society in the form of membership fees.

The heterogeneity of membership in non-entrepreneurial societies is emphasized, which is manifested in the list of rights that arise as a result of membership in different types of societies. The specified heterogeneity arises due to various interests that can be guided by individuals when they become members of this or that non-entrepreneurial society.

The existence of various interests of members of non-entrepreneurial societies is indicated, in particular: non-property interests for obtaining non-property religious, cultural, social, environmental and other benefits; interests of an economic nature (consumer interests. In this case, the members of the company may also have separate

property rights related to their satisfaction of their consumer material needs. However, in both cases, membership in non-entrepreneurial societies does not determine a person's ability to receive as a result more than he invested, which, together with the heterogeneity of membership, significantly distinguishes it from participation in entrepreneurial societies. The institution of membership in public associations as types of non-entrepreneurial societies is associated with the emergence of non-property rights among the members of such an association.

The conventionality of the formulation of the criterion for the direction of profit in non-entrepreneurial societies is argued as a denial of its distribution among participants. Directing the received profit to the realization of the purpose of the non-entrepreneurial company, stated in the founding documents, is a functional formulation and really reflects the specifics of non-entrepreneurial companies and is an effective distinction between them and entrepreneurial companies.

Two criteria for distinguishing entrepreneurial and non-entrepreneurial societies have been formed: the direction of the society's profit; the form of a person's property participation in the company.

The main types of membership fees in public associations are introductory and periodic, as well as targeted and charitable (additional) with the possibility of fixing other types depending on the type of association. The main types of share contributions in consumer cooperatives are the initial contribution, mandatory share and additional share contributions, targeted contributions. The possibility of determining other types of contributions is not foreseen. The property content of membership fees in non-entrepreneurial societies can be very diverse and include money, property rights, securities, land plots, creative ideas, assistance in holding events, conferences, provision of premises, preparation of printed materials, etc. Membership fees in non-entrepreneurial societies are not subject to taxation.

The work perceives the concept, according to which, when explaining the specifics and legal nature of certain civil legal relations, among other things, the peculiarities of the methods of protection of the violated civil law are used. The

essence of membership legal relations is investigated in connection with corporate legal relations through their comparative analysis.

Membership legal relations are studied through their correlation with corporate legal relations through a set of common and distinctive features. It is proved that the common feature is that these relations are related to the principles of membership in a corporate-type legal entity, which makes it possible to distinguish one large group of legal entities with a corporate structure from another large group of legal entities that do not have the principles of a corporate structure and which operate on the basis of unitary principles. This is the main argument that allows us to assert that membership legal relations are based on the principles that are characteristic of corporate legal relations.

The above-mentioned common feature of corporate and membership legal relations allows us to say that membership legal relations by their legal nature are also civil-legal in their subject-methodological characteristics, they are characterized by autonomy of will, dispositiveness and legal equality.

The study of the specificity of membership legal relations was carried out through the criterion of the completeness of the ties that arise between a member of the company and the company itself.

The approach regarding the identity of the rights to participate in the management of the corporation and membership in it is adopted, which is manifested in the principles of the implementation of these rights and a certain minimum of requirements for the composition of the powers that they contain, and the principles on which the procedures in which these rights are realized and the corresponding norms should be based must be established by law with varying degrees of detail regarding certain types of companies.

The differences between the exercise of corporate rights in business companies and membership rights in non-business companies are argued, which is manifested in the fact that the former: are exercised proportionally according to the size of the share in the authorized capital of the company; the size of the share of individual members of the company affects the emergence of additional powers for them, as well as

affects the realization of other corporate rights of the member of the entrepreneurial company. Others are carried out in accordance with the principle of equal rights of members of non-entrepreneurial societies.

It is emphasized that the main ways of protecting the rights of a member of a non-entrepreneurial company are those ways in which non-property (organizational) rights are protected as an element of the content of corporate rights in entrepreneurial companies, provided they arise in the relations of membership in non-entrepreneurial companies.

In the work, the relationship regarding the payment of membership fees should be qualified as a civil legal obligation with the application of legal consequences arising from its non-fulfillment, including Part 2 of Art. 625 of the Civil Code of Ukraine, which defines measures of civil liability for failure to fulfill monetary obligations.

It is noted that the main negative consequence of non-fulfillment of obligations arising from non-property (organizational) rights of a member of a non-entrepreneurial society is the mechanism of exclusion of a member of a non-entrepreneurial society from the latter.

It is emphasized that the positive experience of regulating the rights and obligations of members of non-entrepreneurial societies in countries with developed legal systems (USA, Canada, Australia, EU countries) is manifested in the fact that at the level of acts of local corporate law-making of non-entrepreneurial societies, the requirements are outlined in more detail regarding: 1) support for the discipline of cooperative members (expressed in the formula regarding "the dependence of voting rights of a cooperative member on the effectiveness of participation in its activities", mandatory explanation of the reasons for non-participation in general meetings of the cooperative, exclusion from the members of the cooperative of a member with an inactive position); 2) the balance of interests and the prevention of conflict situations between the members of the cooperative and the cooperative itself (it is ensured by the procedure of entering the objection of a member of the cooperative into the minutes of the general meeting in the event that he voted against the adopted

decision; the right to check the minutes and reporting documentation; the mechanism of control over the activities of the director and other officials persons of a non-entrepreneurial society); 3) ensuring the active participation of a member of a non-entrepreneurial society in its activities; constant improvement of one's knowledge in the field that acts as the main one for this or that non-entrepreneurial society.

On the basis of the conducted research, theoretical conclusions and proposals for improving the norms of the current legislation were formulated. *First:* the set of factors that determine the institution of membership in non-entrepreneurial societies is determined: 1) heterogeneity of membership, which is manifested in the list of rights of members of various types of non-entrepreneurial societies; 2) various interests - non-property and consumer interests of a property nature with which members of a non-entrepreneurial society enter into it; 3) membership in non-entrepreneurial societies is determined by the formula "not to receive more than invested"; the degree of completeness of rights in relation to the company has an absolute manifestation in the content of corporate rights as a set of property and non-property rights of the participants of entrepreneurial companies, and also in abbreviated form presented in membership rights as a set of non-property and separate property rights, which are determined by the consumer and investment interest of membership, which, however, implemented within the framework of a non-entrepreneurial society; the proposition that the main difference in the exercise of corporate and membership rights is manifested in the principle of proportionality of rights in accordance with the size of the share in the authorized capital of a business company and the principle of equality of rights of members of non-business companies is argued; two types of obligations of a member of a non-entrepreneurial society are defined: the first is related to the payment of membership fees of an obligatory and legal nature; the second - in compliance with the requirements of the statute and which corresponds to the set of non-property rights of a member of a non-entrepreneurial society.

Improved: the doctrine of the legal nature of membership legal relations, which is civil-law due to the nature of these legal relations subject-methodological

characteristics related to the autonomy of the will, dispositivity and legal equality, as well as arguments regarding their similarity in distorted features with corporate legal relations; criteria for distinguishing entrepreneurial and non-entrepreneurial societies, in particular: 1) the criterion of property participation of a person in a non-entrepreneurial society, manifested in the structure of membership fees; 2) the criterion of the orientation of the received profit to the realization of the purpose of the non-entrepreneurial company, stated in its founding documents; understanding the essence of the rights of a member of a public association, which are manifested in exclusively non-property rights (the right to management, information and other rights); the provision that the heterogeneity of membership in a non-entrepreneurial society is due to the combination of obligations of different legal nature - non-property and binding - among the members of such societies; received further development: the provision that the relationship regarding the payment of membership fees in a non-entrepreneurial society is a civil legal obligation; reasoning that the exclusion of a member of a non-entrepreneurial society is a universal measure of responsibility in membership legal relations; a scientific position according to which membership rights are a generic concept, as they are inherent in all types of entrepreneurial and non-entrepreneurial societies as legal entities built on corporate foundations; argumentation of the expediency of establishing a clear legal distinction between business and non-business cooperatives based on the specificity of the purpose of their activity and interest, as well as the scope of rights and obligations of the members of the respective cooperatives; a scientific approach to the expediency of applying the legal consequences of non-fulfillment of civil legal obligations, including provisions on non-fulfillment of monetary obligations in case of non-payment or late payment of membership fees by a member of a non-entrepreneurial society; the provision that the effectiveness and appropriateness of methods of protecting the rights of members of a non-entrepreneurial society must be conditioned by the balance of interests of all its members and the society itself.

Key words: legal regulation, private law, civil legal relations, participants in legal relations, legal entity, corporation, non-entrepreneurial society; business association; membership legal relations; membership rights; dues; ways of protecting

rights in membership legal relations; responsibility in membership legal relations;
corporate legal relations; corporate rights.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кузик В. В. Членські та корпоративні права у непідприємницьких товариствах: співвідношення понять. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. Випуск 57. С. 25-34.

URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/6026/6566>

2. Кузик В.В. Правовий режим сплати членських внесків у громадських об'єднаннях. *Аналітично-порівняльне правознавство*: електрон. наукове фах. вид. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2022. Випуск 6. С. 92-98. URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/02/18.pdf>

DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.16>

3. Кузик В.В. Особливості інституту членства у непідприємницьких товариствах. *Актуальні проблеми правознавства*. Тернопіль. 2022. Випуск 3(31). С. 107-113.

URL: <http://app.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/3-2022-2.pdf>

DOI: <https://doi.org/10.35774/app2022.03.107>

4. Кузик В.В. Членські внески у споживчому товаристві: порядок сплати та правові наслідки несплати. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2023. Випуск 61. С. 2.48-2.61.

URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/6767/7057>

DOI: <https://doi.org/10.15330/apiclu.61.2.48-2.61>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Кузик В. В. До питання про членські права у непідприємницьких товариствах. *Учасники цивільних відносин: новації рекодифікації цивільного (приватного) права України*: Матеріали ХІХ наук.практ.конф., присвяч. 99-й

річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 12 березня 2021 р.). Харків: Право, 2021. С. 336-339.

2. Кузик В. В. Про підходи щодо розуміння інституту членства у юридичній особі. *Рекодифікація Цивільного Кодексу України: перспективи правового регулювання корпоративних відносин*: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 24 вересня 2021). Івано-Франківськ, 2021. С. 103-106.

3. Зозуляк О.І., Кузик В.В. Вплив правової природи непідприємницьких товариств на особливості членства в них. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів за 2021 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 4–5 квітня 2022 р.). Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2022. С. 225-227.

4. Зозуляк О.І., Кузик В.В. Правова природа непідприємницьких товариств та їх вплив на специфіку членства в них. Збірник матеріалів науково-практичної конференції, присвяченої 97-й річниці від дня народження О.А. Пушкіна (м. Харків, 20 травня 2022 рік) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України», Наук. парк «Наука та безпека». Харків: ХНУВС, 2022. С. 46-48.

5. Кузик В.В. Критерії відмежування підприємницьких та непідприємницьких товариств. *Цивільне право: проблеми: проблеми теорії та правозастосування*: Матеріали ХХІ науково-практичної конференції, присвяченій 101-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР, ректора Харківського юридичного інституту (1962-1987 рр) В.П. Маслова (м. Харків, 17 лютого 2023 рік). Харків, 2023. С. 288-293.

6. Кузик В.В. До питання про цивільно-правову відповідальність членів непідприємницьких товариств. *Договір як універсальна форма правового регулювання*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченій пам'яті академіка Національної академії правових наук України,

заслуженого діяча науки і техніки України, доктора юридичних наук, професора Володимира Васильовича Луця (1933-2021) (м. Івано-Франківськ, 7 квітня 2023 р.). Івано-Франківськ, 2023. С. 187-190.

7. Кузик В.В. До питання про виключення члена непідприємницького товариства. *Теорія та практика правозастосування в сучасних умовах державотворення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Івано-Франківськ, 5 травня 2023 р.). Івано-Франківськ, 2023. С. 351-357.